

Thomas Furusten
08-563 085 12
thomas.furusten@hsv.se

Remiss
2011-01-25
Reg.nr 13-6760-10

Remissyttrande på rapporten Svensk sjöfartsutbildning i förändring – en fråga om formering av framtida sjöfartsutbildningar

Högskoleverket har uppmanats att lämna synpunkter på den rubricerade rapporten som är skriven på uppdrag av Sveriges Redareförening med anledning av att sjöfartsnäringen upplever bekymmer med dagens sjöfartsutbildningar. Dessa problem gäller i korthet utbildningarnas anpassning till sjöfartsnäringens behov och efterfrågan. Rapporten innehåller en bedömning av hur sjöfartsutbildningarna bör organiseras i framtiden.

Inledningsvis vill Högskoleverket framhålla att även om utredaren gjort ett gott arbete utifrån sitt uppdrag så skulle en reformering av utbildningarna mot sjöfartsyrken kräva en bredare utredning. Utredaren argumenterar enbart för en tänkbar utveckling och framhåller redan i bakgrundsbeskrivningen att ”det bästa för sjöfartsnäringen är en lösning där Sverige erbjuder två utbildningsvägar”. Förslaget går ut på att dela upp sjöfartsutbildningen enligt två tydliga vägar – en *yrkesinriktad studiegång* respektive en *akademiskt inriktad studiegång*, båda med treårigt sjöfartsgymnasium som en första etapp.

Dagens sjöfartsgymnasier (”sjömansskolor”) håller enligt utredaren en nivå som inte överensstämmer med behoven enligt nya internationella krav, och dessutom råder det brist på praktikplatser för elever på denna nivå. Därmed har områdets utbildningar på högskolenivå – mot sjöbefäl eller sjöingenjör – i praktiken vuxit i betydelse på gymnasieutbildningarnas bekostnad. Samtidigt beskriver utredaren det som en olycklig utveckling att utbildningarna fått en alltmer akademisk karaktär, och att det finns en vilja från näringen och från studenthåll att gå tillbaka

mot en eftergymnasial sjöbefälsutbildning med tydligare inriktning mot yrkesmålen.

I dagens system är den 4-åriga sjöbefälsutbildningen inom högskolan mycket populär. Detta innebär att utbildningen har ett högt sökandetryck med höga betygskrav för att ha möjlighet att bli antagen. Enligt utredaren efterlyser branschen att en högre vikt bör läggas vid tidigare erfarenhet av arbete till sjöss.

Utredaren beskriver som en konsekvens med högskolereformen 2007 en större tydlighet mot att den akademiska utbildningen ska utveckla ett kritiskt förhållningssätt byggt på vetenskaplig grund och stark forskningsanknytning. Det kan framhållas att den inriktningen var tydlig även före reformen 2007, men utredarens poäng är att de akademiska kraven passar illa för yrkesutbildningarna mot sjökaptan respektive sjöingenjör som i högre grad behöver anpassas till internationella regelsystem, regler som gäller nödvändig kompetens inom yrket till sjöss. Utredaren poängterar att de internationella regelsystemen innebär att sjöfartsutbildningarna idag tillhör de mest reglerade utbildningarna i det svenska utbildningssystemet. Dessa utbildningar är underordnade tydliga regler och mål beträffande bland annat innehållet i ombordträning, kvalitetssäkring och även i kraven på lärare och handledare.

Högskoleverket vill lyfta frågan om det möjligen är tillämpningen som brustit när det gäller kopplingen mellan sjöbefälsutbildningen och de internationella kraven, eftersom det i examensordningen (högskoleförordningen, bilaga 2) för såväl sjöingenjörsexamen som sjökaptansexamen tydligt framgår att utbildningarna ska uppfylla de krav som ställs i den internationella konventionen om utbildning, träning, certifiering och vakthållning för sjöfolk (STCW-konventionen).

Med detta sagt finner Högskoleverket utifrån det som framställs i rapporten inga skäl att ifrågasätta behovet att tydligare inrikta sjöfartsutbildningarna mot kraven i sjöfartens yrken. En sådan förskjutning borde emellertid kunna göras på andra sätt än enbart enligt utredarens förslag.

Utredaren förordar en tydlig uppdelning enligt en yrkesinriktad respektive en akademiskt inriktad studiegång. I den yrkesinriktade studiegången föreslår utredaren att yrkeshögskolan blir en aktör för att erbjuda en tvåårig påbyggnadsutbildning. Inom ett sådant yrkesinriktat spår skulle bristen på praktikplatser gå att lösa genom att eleverna fullgör delar av sin praktik som anställda till sjöss.

Den föreslagna akademiska studiegången innebär vad Högskoleverket kan bedöma inga förändringar beträffande själva utbildningarna. Däremot föreslås krav på treårigt sjöfartsgymnasium för behörighet, som en återgång till den traditionella ordningen då sjöerfarenhet var obligatorisk för behörighet till sjöbefälsprogram-

men. Sedan detta förändrades 1989 har studenter från allmänna gymnasielinjer kunnat söka direkt till högskolans sjöbefälsutbildningar utan tidigare sjöerfarenhet. Enligt utredaren var det med denna förändring – och den ökande rekryteringen till högskolans befälsutbildningar som den innebar – som det började byggas på en för stor vikt i den akademiska vågskålen.

Högskoleverket vill tydliggöra följande. Om det ska krävas ”sjövana” för tillträde till de aktuella högskoleutbildningarna så måste det antingen särregleras eller godkännas av Högskoleverket efter ansökan av de lärosäten som ger utbildningarna. Det går rimligen att få denna vana eller kunskap på annat sätt än genom att gå ett så kallat sjöfartsgymnasium.

Beslut i ärendet har tagits av universitetskanslern Lars Haikola efter föredragning av utredaren Thomas Furusten i närvaro av stabschefen Lennart Ståhle och avdelningschefen Annika Pontén.

Lars Haikola

Thomas Furusten

Kopia till utbildningsdepartementet för kännedom.